

Panium — Lamba Ashirin da Uku

Bayan kulla yarjejeniya, zai yi aiki da yaudara.

Jeff Pippenger

2026-03-20

Daniyel goma sha daya aya ta ashirin da huɗu tana bayyana lokacin da Roma ta arna za ta yi mulki mafi girma da kalmar “lokaci.” “Lokaci” yana wakiltar shekaru 360 a cikin aikace-aikacen annabci, kuma waɗannan shekaru sun fara ne a mashahurin yaƙin ruwa mafi shahara a tarihin dā, yaƙin Actium a shekara ta 31 K.H. Akwai wasu yaƙe-yaƙen ruwa da suka fi shi girma, kuma suka fi shi inganci a dabarun yaƙi, amma Actium shi ne yaƙin ruwa mafi alamtawa saboda dangantakarsa da Marc Antony da Cleopatra. Mai kama da rushewar Bangon Berlin a muhimmancin tarihi, cikin cikas Daniyel 11:40, da Tagwayen Hasumiyai na 9/11 cikin cikas Ru’ya ta Yohanna goma sha takwas; gama sa’ad da Allah ya zaɓi abubuwan tarihin da za su cika Kalmarsa ta annabci, yana yin haka ne ta hanyar da za ta kai ga hankalin mafi yawan masu sauraro da zai yiwu.

Bayan yarjejeniyar da aka kulla da shi kuma, zai yi aiki da yaudara; gama zai taso, ya kuwa ƙarfafa da mutane kaɗan. Zai shiga cikin salama har zuwa wurare mafi yalwa na lardin; zai kuma aikata abin da ubanninsa ba su aikata ba, ko kuwa kakanninsa; zai rarraba musu ganima, da kwace, da dukiya: i, zai kulla shirye-shiryensa gāba da kagarai masu ƙarfi, har na ɗan lokaci. Daniyel 11:23, 24.

Uriah Smith ya kammala bayanansa game da ƙawancen da ke tsakanin Roma da Makabiyawa na aya ta ashirin da uku ta wajen yin sharhi a kan ƙaramin jama’a na ayar.

“A wannan lokaci Romawa ƙaramar al’umma ce, kuma suka fara aiki da yaudara, ko da dabara, kamar yadda kalmar take nufi. Kuma daga wannan mataki suka tashi cikin hawan da ya kasance tabbatacce kuma mai saurin gaske zuwa kololuwar iko wadda daga baya suka kai gare ta.”

“[An kawo aya ta ashirin da huɗu].”

“Hanyar da ta saba wadda al’ummai suka bi, kafin zamanin Roma, wajen mallakar larduna masu daraja da ƙasashe masu wadata, ita ce ta yaƙi da cin nasara. Yanzu kuwa Roma za ta yi abin da ubanni ko kakannin ubanni ba su taɓa yi ba; wato, ta karɓi waɗannan samu ta hanyoyin lumana. A nan ne aka fara irin al’adar da ba a taɓa jin ta ba a dā, ta yadda sarakuna suke barin mulkokinsu ga Romawa ta gado. Ta wannan hanya ce Roma ta mallaki manyan larduna.”

“Kuma waɗanda ta haka suka shiga ƙarƙashin mulkin Roma, sun sami anfani mai yawa daga wannan. An yi mu’amala da su cikin alheri da sassauci. Ya kasance kamar an raba ganima da kwasar ganima a tsakaninsu. An ƙare su daga maƙiyansu, kuma suka huta cikin salama da kwanciyar rai a ƙarƙashin inuwar ikon Roma.

“Ga ɓangaren ƙarshe na wannan aya, Bishop Newton yana ba da fahimtar shirya dabaru daga sansanonin ƙarfi, maimakon a kan su. Wannan ne Romawa suka yi daga ƙaƙkarfan kagarar

birninsu mai tuddai bakwai. ‘Ko da na ɗan lokaci;’ babu shakka lokaci ne na annabci, shekara 360. Daga wane matsayi ne ya kamata a fara kirga waɗannan shekarun? Wataƙila daga abin da aka kawo a fili a cikin aya mai biye.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 272, 273.

Smith ya ci gaba, ya kuma bayyana yaƙin Actium na shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu a matsayin mafarin shekaru ɗari uku da sittin. Bayan ya kawo aya ta ashirin da biyar, Smith ya bayyana kamar haka.

“Ta wurin ayoyi 23 da 24 an kawo mu zuwa wannan gefen kawancen da aka kulla tsakanin Yahudawa da Romawa, a shekara ta 161 K.H., zuwa lokacin da Roma ta sami mulkin duniya baki ɗaya. Ayar da take yanzu a gabanmu tana bayyana wani kaƙƙarfan yaƙin neman zaɓe a kan sarkin kudu, wato Masar, da kuma aukuwar wani fitaccen yaƙi tsakanin manya da kaƙƙarfan rundunoni. Shin irin waɗannan al’amura sun faru a tarihin Roma a kusan wannan lokaci? — Sun faru. Yaƙin kuwa shi ne yaƙin da ya gudana tsakanin Masar da Roma; yaƙin kuma shi ne yaƙin Actium. Bari mu yi ɗan taƙaitaccen nazari a kan yanayin abubuwan da suka kai ga wannan rikici.”

“[Marc] Antony, Augustus Kaisar, da Lepidus su ne suka kafa ƙungiyar shugabanci ta mutum uku wadda ta rantse za ta ɗauki fansar mutuwar Julius Kaisar. Wannan Antony ya zama surukin Augustus ta wurin auren ’yar’uwarsa, Octavia. An aika Antony zuwa Masar a kan harkokin gwamnati, amma ya faɗa cikin dabaru da kwarjinin Cleopatra, sarauniyar Masar mai lalata. Sha’awar da ya kamu da ita a gare ta ta yi ƙarfi ƙwarai, har a ƙarshe ya rungumi muradun Masar, ya ƙi matarsa, Octavia, domin ya faranta wa Cleopatra rai, ya ba wannan sarauniya lardi bayan lardi domin ya ƙosar da haɗamarta, ya yi bikin nasara a Alexandria maimakon Roma, kuma ta waɗansu hanyoyi kuma ya zagi mutanen Roma har Augustus bai sami wata wahala ba wajen kai su su shiga da zuciya ɗaya yaƙi da wannan maƙiyin ƙasarsu. A zahiri, wannan yaƙi a kan Masar da Cleopatra ne; amma a haƙiƙa a kan Antony ne, wanda a yanzu yake a kan gaba a harkokin Masar. Kuma ainihin dalilin saɓaninsu shi ne, in ji Prideaux, cewa babu ɗayansu da zai gamsu da rabin daular Roma kaɗai; gama da aka cire Lepidus daga ƙungiyar shugabanci ta mutum ukun, al’amarin ya rage tsakaninsu ne, kuma kowannensu yana da niyyar mallakar daular gaba ɗaya, sai suka jefa ƙuri’ar yaƙi domin mallakarta.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 273.

Ta fuskar annabci, yaƙin Actium yana nuna dokar Lahadi, domin ya wakilta cin nasara na uku a kan cikas uku na yanayin ƙasa waɗanda suka kafa “sarautar duniya baki ɗaya” ta Roma ta arna, kamar yadda Smith ya bayyana. Kamar yadda ya kasance ga Roma ta arna, haka ma lokacin da aka kori cikas na uku na Roma ta papanci daga birnin Roma ne “sarautar duniya baki ɗaya” ta Roma ta papanci ta fara a shekara ta 538. Waɗannan shaidu biyu suna magana ne game da dokar Lahadi a inda da lokacin da Roma ta zamani ta rinjayi mulki na shida da na bakwai na annabcin Littafi Mai Tsarki duka biyun, kuma ta haka ta rinjayi cikas nata na uku; ta haka kuwa ta kafa “sarautar duniya baki ɗaya” har tsawon watanni arba’in da biyu na alama.

Aka ba shi baki mai faɗin manyan abubuwa da saɓo; aka kuma ba shi iko ya ci gaba na watanni arba’in da biyu. Ru’ya ta Yohanna 13:5.

Roma Gāba da Masar

Ƙarfafan abubuwan annabci na yaƙin Augustus na Roma da Misira da Cleopatra, tawaye na Marc Antony ne ya jawo su, kuma lallai ne, saboda wajabcin annabci, waɗannan abubuwan annabci su wakilci abubuwan annabci da ake wakilta a dokar Lahadi.

A Actium Roma ta ci Masar da yaƙi, iko kuwa wanda ya ƙunshi ƙawance tsakanin mutum mai tawaye da mace marar tsarki. Ƙawancen Antony da Cleopatra shi ne haɗuwar coci da ƙasa. A Actium, Roma ta Augustine ta rinjayi wani iko da aka wakilta ta hanyar marar tsarkin haɗuwar coci da ƙasa.

Siffar Dabban

Cleopatra tana wakiltar ikilisiya gurbatacciya wadda ta haɗa kai da Antony, alamar Roma. Cleopatra ita ce mai mulki a kan dangantakarsu, kamar yadda Uriah Smith ya nuna sa’ad da ya ce Antony “ya faɗa ya zama wanda ya kamu da dabaru da ƙayatarwar Cleopatra, sarauniyar Masar mai lalacewar dābi’a.” Haɗin gwiwar ikilisiya da ƙasa da Antony da Cleopatra suke wakilta ya bayyana Cleopatra a matsayin ikon da yake mulki a cikin dangantakar; saboda haka, haɗuwar ikilisiya da ƙasa da dangantakarsu take wakilta ta cika ma’anar siffar dabbar—wato, haɗuwar ikilisiya da ƙasa tare da mace ce ke riƙe da iko a cikin dangantakar. Actium ya kasance alamar dokar Lahadi mai zuwa nan ba da daɗewa ba.

Augustus yana wakiltar ikon papanci yana cin nasara a kan Amurka a dokar Lahadi mai zuwa nan ba da daɗewa ba. Marc Antony shi ne ƙahon jam’iyyar Republican na dabbar ƙasa, kuma Cleopatra ita ce ƙahon Furotesta. Antony da Cleopatra suna haɗuwa tare su yi magana kamar maciji a dokar Lahadi mai zuwa nan ba da daɗewa ba. Duka Cleopatra da Antony alamomi ne na ikon maciji, kuma sa’ad da suka haɗu gaba ɗaya a dokar Lahadi—suna magana kamar maciji.

Dodanni

Dukansu Girka da Masar a annabce suna wakiltar ikon maciji, kuma Antony ma ya wakilci ikon maciji. Masar ita ce kudu a cikin Daniyel goma sha ɗaya, kuma Girka ita ce yamma. Ptolemy I ne ya mallaki Masar bayan mulkin Alexander ya rabu kashi huɗu. Sai Ptolemy I ya zama sarkin kudu na farko a annabce, kuma Cleopatra ita ce mai mulkin Ptolemaic ta ƙarshe a Masar. An haifi Ptolemy a Macedon, wurin haihuwar Alexander Mai Girma.

Macedon tana arewacin Girka, kuma tana da’awar cewa asalin kakanninta ya fito ne daga jaruman tatsuniyoyin Girka. Jihohin-biranan Girka na kudu sun ɗauki mutanen Macedon a matsayin waɗanda suka fi Helenawa na kudancin Girka kama da barbarawa. Mutanen Macedon masarauta ce, yayin da jihohin-biranan kudu (poleis) kamar Athens, Sparta, Thebes, Corinth, da sauransu, suke a kudanci da tsakiyar Girka da kuma tsibirar Aegean. Waɗannan poleis sau da yawa suna da gwamnatocin dimokiradiyya, oligarkiyya, ko gaurayen tsari, alhali kuwa Macedon masarauta ce mai tsakiya guda da kuma zuriyar sarauta mai ƙarfi (Argeads). Duk da haka, dukansu Helenawa ne, kuma sa’ad da Roma ta shigo cikin tarihi, ta kira Helenawa da suna Girkawa. Cleopatra ita ce mai mulkin Ptolemaic ta ƙarshe, wadda ta wakilci ƙabilar sarauta ta Girkawa ta masarautar arewa daga

yankin Macedon, ko kuma arewacin Girka.

Sarkin Kudu

Cleopatra ce ta kasance mai mulki ta karshe na masarautar Ptolemaic wadda ta fara da Ptolemy I a lokacin da aka raba masarautar Alexander gida hudu. A yaƙin Actium, masarautar Ptolemaic, wato sarkin kudu na zahiri, ta kai karshenta. Sarkin kudu na gaba zai kasance Masar ta ruhaniya, wadda Faransa marar bangaskiya ga Allah ta wakilta a cikin tarihin Juyin Juya Halin Faransa.

Kuma gawawwakin nan nasu za su kwanƙa a cikin titin babban birnin, wanda a ruhaniyance ake ce da shi Sodom da Masar, inda kuma aka gicciye Ubangijinmu. Ru'ya ta Yohanna 11:8.

Masar ta zahiri ita ce sarkin kudu na zahiri dangane da rabuwar mulkin Aleksanda, amma Masar ta ruhaniya ana wakilta ta a matsayin sarkin kudu ne ta wurin siffon annabci na Masar, ba ta wurin shugabanci na zahiri ba.

Kudu da Yamma

Kasancewar Cleopatra ita ce mai mulkin Ptolemaiyya ta karshe a masarautar, a annabce ta kasance iko mai fuska biyu ne na Girka (yamma) da Masar (kudu); alhali kuwa, na gaba, wato sarkin kudu na ruhaniya, zai zama Faransa, shi ma iko ne mai fuska biyu wanda aka wakilta a cikin Ru'ya ta Yohanna sura ta goma sha daya a matsayin Masar da Saduma. Rashin da' a na Saduma ya yi daidai da rashin da' ar Cleopatra ta yamma, kuma Cleopatra ta kudu ta yi daidai da rashin bangaskiya ga Allah na Masar. Yanayi mai fuska biyu na sarkin kudu na zahiri na karshe ya yi daidai da na sarkin kudu na ruhaniya na farko.

Yaƙin Actium shi ne kawancen rashin tsarki tsakanin macijin Antony na Roma da macijin Cleopatra na kudu da yamma. Antony da Cleopatra suna wakiltar coci da kuma daula, saboda haka cin nasarar Actium da Augustus na Roma ya yi yana wakiltar wani cin nasara ne inda Roma ta yi galaba a kan kazantacciyar hadaka mai ninki biyu wadda take misalta siffar dabbar. Shekaru dari uku da sittin bayan haka, cikin cikas Daniyel 11:24, Constantine ya raba Roma zuwa gabas da yamma, ya bar matar Roma a yamma, yana mai mayar da mutumin Roma zuwa gabas. Cin nasarar kudu da yamma ya kasance misalin rabuwar gabas da yamma bayan wani "lokaci" na shekaru dari uku da sittin, a yaƙin Actium. A wani haduwa da ta gabata an ba Antony Roma ta gabas, Augustus kuma yamma, saboda haka Actium ya hada gabas da yamma wuri guda, amma na dan "lokaci" kadai.

31 K.Z. da 330

Yesu kullum yana misalta karshe da farko; saboda haka, cin nasarar Actium a shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu yana wakiltar rarrabuwar daular zuwa gabas da yamma a shekara ta 330. Actium na shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu shi ne alpha na omega cikin shekaru 360 da suka kare a shekara ta 330. Duka shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu da shekara ta 330 suna wakiltar dokar Lahadi mai zuwa ba da daɗewa ba, kamar yadda aka nuna a aya ta goma sha shida da ta arba'in da daya na Daniyel sura ta goma sha daga.

Wata Alama Kuma

Antony na Roma, wanda yake a haɗe da Cleopatra ta kudu da ta yamma, yana wakiltar kawance mai ninki uku a cikin haɗin kansu mai ninki biyu na siffar dabbar. Gicciyen kuma yana daidaita da dokar Lahadi, sabili da haka tare da Actium da 330. A kan gicciyen an wakilta haɗin kai mai ninki biyu na coci da ƙasa ta wurin Yahudawa (gurbatacciyar coci) suna haɗuwa da Roma (ƙasa) domin su kashe Almasihu. Bangare na uku a cikin wannan haɗin kai a kan gicciyen an wakilta shi da Barabbas, Almasihu na ƙarya, wanda sunansa yake nufin “ɗan uba.” A alama, Barabbas annabi na ƙarya ne sa’ad da aka kwatanta shi da Almasihu a matsayin annabi na gaskiya. Roma ita ce Antony, kuma Cleopatra ta kudu da ta yamma tana wakiltar Yahudawa da Barabbas.

Gicciyen kuma ya yi daidai da Iliya a kan Dutsen Karmel, inda zaɓin ya ta’allaka ne a kan ko wane ne annabi na gaskiya ko na ƙarya. Annabin ƙarya a wancan lokacin alama ce mai fuska biyu, wadda ta ƙunshi annabawan Ba’al da firistocin kurmi. Ba’al abin bauta ne na namiji, firistocin kurmin kuwa suna wakiltar Ashtarot, abin bauta na mace. Yahudawan da suke a gicciye su ne Ashtarot, abin bauta na mace, Barabbas kuma, kwaikwayon mutumin baƙin ciki, shi ne abin bauta na namiji, wato Ba’al.

Cleopatra ta kasance duka sarauniyar kudu da kuma sarauniyar yamma. Antony kuwa shi ne siffar Roma, wani ɓangare na haɗaɗɗiyar mulkin mutane uku da suka rantse za su rama kisan Julius. Mutuwar Julius ta wurin raunuka ashirin da uku tana wakiltar mummunan raunin papanci a shekara ta 1798, a cikas aya ta arba’in ta Daniyel goma sha ɗaya. Augustine a Actium yana wakiltar warkewar wannan mummunan rauni. Ana warkar da raunin sa’ad da Antony da Cleopatra suka mutu. Antony da Cleopatra suna wakiltar siffar dabbar da take a cikin Amurka, wadda take wani mahalufi na annabci mai sassa uku, mai ƙunshe da dabbar ƙasa da ƙahonta biyu. Antony sashe ne guda, Cleopatra kuma tana wakiltar sauran sassa biyu. Ko dai Roma ta Antony ce, ko kuwa Masar da Girka na Cleopatra, suna mutuwa tare a dokar Lahadi sa’ad da mulki na shida na annabcin Littafi Mai Tsarki ya ƙare. A annabce, Cleopatra dangane da Antony ita ce gaurayawar dabarar coci da dabarar ƙasa, inda dabarar coci take ruɗarwa tare da sarrafa dabarar ƙasa.

Mutuwa ta Biyu da Aka Yi Wa Alama

A wani matakin annabci kuma, dangantakar Cleopatra da Julius Caesar da Marc Antony tana wakiltar lokuta biyu da dabarar ikkilisiya ta Cleopatra take cikin dangantaka da dabarar mulki ta Daular Roma. Julius ya bar ta a shekara ta 1798 a mutuwarta ta farko ta alama, cikin cikas aya ta arba’in na Daniyel goma sha ɗaya; sa’an nan kuma ta kai ga ƙarshenta ba tare da mai taimakon ta ba, a Actium, cikin cikas aya ta arba’in da biyar na Daniyel goma sha ɗaya. Aya ta arba’in ita ce alfa na raunin mutuwarta na farko wanda za a warkar, kuma omega na aya ta arba’in da biyar shi ne inda take karɓar mutuwarta ta biyu kuma ta ƙarshe.

Kamar yadda yake da iko huɗu na Roma na aya ta goma sha shida zuwa ashirin da biyu, Cleopatra a matsayin alamar Littafi Mai Tsarki tana da ma’ana fiye da ɗaya, gwargwadon mahallin. Julius ya bar ta a shekara ta 1798 sa’ad da aka kawar da goyon bayan sarauta, sannan kuma an warkar da muguwar rauninta a dokar Lahadi, amma sarakuna goma na Ru’ya ta Yohanna sura ta goma sha bakwai a ƙarshe suna hallaka ta da wuta, sa’ad da ta gamu da mutuwarta ta biyu kuma ta ƙarshe.

Cleopatra alama ce ta yanayi biyu da rashin yarda da Allah na Masar ta Fir'auna da kuma falsafar addini ta Girka suke wakilta. Wannan yanayinta biyu yana wakiltar dabarun mulkin kasa na Masar da dabarun addini na Girka. Falsafar addini ta Girka tana samun wakilci a wurin allahiyar Girka, Athena, wadda aka kafa mutummutuminta a cikin haikalinta, mai suna Parthenon. Athena alama ce ta hikima, kuma a matsayinta na mace tana wakiltar addinin ilimin dan Adam, sabanin ilimin Allahntaka.

Kahonni biyu na Amurka su ne Republicanism da Protestantism, waɗanda aka yi musu alama a Faransa ta wurin Masar da Saduma. Masar ita ce dabarun mulki, Saduma kuma ita ce dabarun coci; saboda haka, Republicanism ya dace da Masar, Protestantism kuma da Saduma. Republicanism ita ce Masar, Protestantism kuma ita ce Saduma da Girka. Alamar ilimin dan adam ita ce allahiya ta Girka, Athena, wadda haikalinta shi ne Parthenon, wanda ya sami takwaransa na zamani a haikalin Parthenon na Nashville, Tennessee. Alamar lalatacciyar coci wadda ta haɗu da kahon Republican a Amurka a lokacin dokar Lahadi ana wakilta ta a matsayin Cleopatra, Ashtaroth, Salome da Saduma.

Cleopatra tana wakiltar rashin yarda da Allah na Fir'auna da kuma addinin Helenawa. Addinin da ke tare da falsafar rashin yarda da Allah shi ne bautar ilimin Helenawa. Yesu kullum yana kwatanta ƙarshe da farko, kuma itacen da yake cikin gonar da aka hana a ci shi ne itacen sanin nagarta da mugunta, yana nuni da addinin falsafar Helenawa wanda 'Yar'uwa White ta kira, "ilimi mafi girma." Yana bayyana tare da jaddada addinin hikimar Helenawa na Cleopatra a matsayin gurbataccen kwaikwayo na ilimi na gaskiya a cikin babban rikici tsakanin Almasihu da Shaidan.

Ana kiran Nashville, Tennessee da suna "Atina ta kudu," kuma Cleopatra ita ce sarauniyar kudu ta zahiri ta ƙarshe. Sarauniyar kudu ta ƙarshe ta kasance misali na sarkin kudu na ruhaniya na gaba kuma na fari, wanda Faransa marar imani da Allah ta cika. Faransa marar imani da Allah tana misalta Amurka, inda a Nashville, Tennessee, "Atina ta kudu," ake wakiltar haikalin Parthenon na allahiya Athena ta alama. Haikalin yana a 2500 West End a Nashville. Lambar ashirin da biyar tana wakiltar ƙofar da aka rufe ta misalai uku na Matiyu ashirin da biyar. Cleopatra, a matsayinta na sarauniyar "kudu" da "yamma" duka, tana zuwa ga "ƙarshenta" a Atina ta kudu.

Da waɗannan bayanai game da Actium, Cleopatra, Augustus da Antony, muna komawa ga aya ta ashirin da huɗu zuwa aya ta talatin na Daniyel goma sha ɗaya. Wataƙila, mafi ruɗanin ɓangaren wannan nassi shi ne sa'ad da suka yi maganar ƙarya a tebur guda.

Kuma zukan wadannan sarakuna biyu za su karkata ga aikata mugunta, kuma za su faɗi ƙarya a kan tebur guda; amma wannan ba zai yi nasara ba: gama ƙarshen har yanzu yana nan a lokacin da aka ƙaddara. Daniyel 11:27.

Lokacin da aka ƙayyade a ayar shi ne 330, ƙarshen "lokaci" na aya ta ashirin da huɗu. Lokacin da aka ƙayyade yana wakiltar dokar Lahadi ga Amurka, kuma yana kuma wakiltar rufe lokacin gwajin dan Adam ga duniya. Kafin dokar Lahadi, sarakuna biyu, waɗanda zukatansu suke ga aikata mugunta, za su yi wa juna magana da ƙarya a kan tebur ɗaya. Kafin dokar Lahadi ta ayoyi na goma sha shida da ta arba'in da ɗaya na Daniyel goma sha ɗaya, sarakuna biyu za su yi magana da ƙarya a kan tebur ɗaya, amma ƙaryarsu ba ta yi nasara ba. Su wane ne sarakuna biyun nan da suke yi wa

juna magana da karya? Kafin mu amsa wannan tunanin, zan tunasar da mu da wasu alamomin da muka riga muka tattauna a baya cikin wannan jerin.

Sarakunan Roma huduɗuɗi nan suna wakiltar nau'oni in alamomin annabci dabam-dabam gwargwadon mahallin da ake duba su a cikinsa. Ko da yake su sarakunan Roma ne, a matsayin alama suna wakiltar tarihin annabci na tsohuwar Yahuza yayin da take sauyawa daga farkashin mulkin mallakar Seleucid zuwa farkashin mulkin mallakar Romawa.

Pompey janar ne, kuma shugabannin Romawa uku na gaba duk Kaisar ne. Julius dangane da Augustus ya wakilci tarurruka biyu na haɗin kai mai rukuni uku tare da triumvirates biyu, na fari ba a hukumance ba ne, na biyu kuma a hukumance yake. Dukkan shugabannin nan huduɗuɗu suna wakiltar dokar Lahadi a wasu mahallai. Pompey ya ci fasa mai daukaka, Julius kuwa, wanda raunukan soka ashirin da uku suka wakilta, shi ne mala'ika na fari, domin shi ne Kaisar na fari, kuma yana misalta mala'ika na uku, wanda shi ne Tiberias. Tiberias a wurin gicciye, wanda shi ne dokar Lahadi, shi ma ashirin da uku ne ke wakiltarsa, domin ashirin da uku yana wakiltar sulhu; kuma gicciye muhimmin sashe ne kwarai na aikin Almasihu wajen haɗa Allahntakarsa da ɗan'adamtakarmu. Saboda haka, Julius da Tiberias su ne saƙo na fari da na uku, waɗanda ashirin da uku ke wakilta.

Yulius ba mutumin soyayya ba ne kamar yadda ake yawan bayyana shi a tatsuniyoyin Hollywood; mutum ne marar tausayi da ya dukufa ga iko. Tiberiyas ya fi Yulius muni, domin an ma ambaci mummunansa a cikin ayar, gama harafin farshe na bakafen Ibrananci ashirin da biyu ne, kuma harafi na farko ɗaya ne. Alfa ya fi omega kankanta, kuma an sanya mummunan Tiberiyas a cikin aya ta ashirin da biyu, wadda ita ce harafi na farshe na bakafen Ibrananci; kuma a tsakanin mugayen mutane biyu da Yulius da Tiberiyas suke wakilta akwai Augustus. Augustus yana wakiltar kololuwar daukakar iko da martabar Roma. A matsayin kishiyar saƙo na farko da na uku, an wakilce shi da harafi na goma sha uku, wanda alama ce ta tawaye. Augustus ya tabbatar da mulkinsa ta wurin murkushe tawayen Antony da Cleopatra, tawaye mafi shahara a tarihin Roma.

Agustus shi ne ikon Romawa wanda ya ci nasara a kan cikas na uku, kuma ta yin haka ya wakilci dokar Lahadi, haka kuma ikon Romawa da yake mulki a cikin watanni arba'in da biyu na alama na sura ta goma sha uku ta Ru'ya ta Yohanna, wato surar tawaye. Idan aka sa shi a gaban dokar Lahadi, Pompey yana nufin duka 1798 da 1989, yana mai da Pompey alamar Antiochus Magnus wanda ya kawo farshe Yaƙin Siriya na huduɗuɗu daga 219 har zuwa 217 K.H., a cika aya ta goma na sura ta goma sha ɗaya. Sai kuma Julius Caesar ya zo daidai da aya ta goma sha ɗaya da ta goma sha biyu da kuma yaƙin kan iyaka, wato yaƙin Raphia a 217 K.H. A can Julius kuma shi ne Antiochus Magnus, haka kuma Augustus Caesar shi ma Antiochus Magnus ne a yaƙin Panium na aya ta goma sha biyar. Sa'an nan a aya ta goma sha shida Tiberias shi ne dokar Lahadi, amma ba shi ne Antiochus Magnus ba, gama a can shi ne Pompey, domin Yesu koyaushe yana kwatanta farshe da farko. Ayar tana nuna farshe Daular Seleucid, wadda take wakiltar farshe Amurka a matsayin masarauta ta shida ta annabcin Littafi Mai Tsarki.

Akwai farin daidaituwa da za a yi game da sarakunan Roma huduɗuɗu, kuma layin yana wakiltar boyayyar tarihin aya ta arba'in. Layin Makabiyawa na aya ta ashirin da uku shi ma yana kwatanta

boyayyar tarihin aya ta arba'in. Sa'an nan a cikin ayoyi na ashirin da huɗu, an wakilci labarin Roma ta Daular arna ta wani lokaci—shekaru ɗari uku da sittin. Layin tarihin Roma da aka wakilta daga aya ta ashirin da huɗu har zuwa aya ta talatin shi ma kwatanci ne na boyayyar tarihin aya ta arba'in. Yana karewa a aya ta talatin da ɗaya sa'ad da batun ya sauya daga Roma ta arna zuwa Roma ta papacy. Roma ta arna har yanzu tana cikin ayar, amma a can ba a wakilce ta a matsayin masarauta ta huɗu ta annabcin Littafi Mai Tsarki ba, sai dai a matsayin ikon siyasa da ya ɗora papacy a kan karagar mulki a shekara ta 538. A shekara ta 538 papacy ta zartar da dokar Lahadi, saboda haka aya ta talatin da ɗaya tana daidaituwa da ayoyi na sha shida da arba'in da ɗaya. Aya ta ashirin da huɗu ta gabatar da yaƙin Actium da tarihin da ke da alaƙa da wannan layin.

Aya ta ashirin da huɗu tana bayyana lokacin da Roma ta arna ta fara mulki mafi girma na tsawon shekara ɗari uku da sittin, sa'an nan kuma a aya ta talatin da ɗaya Roma ta papanci ta fara mulki mafi girma na tsawon shekara dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin. Farko da ƙarshen layin suna ɗauke da hatimin Almasihu, Alfa da Omega. A cikin ayoyin muna da tarihin Markus Antonius, Cleopatra, da Augustus Kaisar. A aya ta goma sha shida Roma ta arna ta ci Daular Seleucid a shekara ta 65 kafin haihuwar Almasihu, sa'an nan kuma Yahuza a shekara ta 63 kafin haihuwar Almasihu. Shamaki na uku na Actium a shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu ya nuna ƙarshen masarautar Masar, kamar yadda shamakai na farko na Seleucid suka misalta a shekara ta 65 kafin haihuwar Almasihu. Har wa yau, muna samun hatimin Farko da Ƙarshe. Shekara ta 65 kafin haihuwar Almasihu ita ce ta farko cikin shamakai uku kuma tana wakiltar cin nasarar sarkin arewa, kuma shekara ta 31 kafin haihuwar Almasihu tana wakiltar shamaki na uku cikin shamakai uku kuma tana wakiltar cin nasarar sarkin kudu. Yahuza, a matsayin shamaki na tsakiya cikin shamakai ukun, tana cikin yaƙin basasa a cikin ganuwar Urushalima lokacin da Pompey ya iso a shekara ta 63 kafin haihuwar Almasihu. Shamaki na biyu alama ce ta tawaye.

A shekara ta 538, an kore cikas na uku ga Roma ta paparoma daga Birnin Roma. Wannan cikas kuwa shi ne Goths, kuma a can ne mulki na biyar na annabcin Littafi Mai Tsarki ya fara; daidai a inda mulki na huɗu ya ƙare. Kuma kamar yadda mulki na huɗu ya fara ne a cikas na uku nasa, an ci mulkin Masar da yaƙi, kamar yadda aka riga aka siffanta a cikas na farko na mulkin Seleucid. Wannan yana nuna cewa shaidar annabci da ake samu daga aya ta ashirin da huɗu har zuwa aya ta talatin tana wakiltar wani layi wanda shi ma dole ne a same shi a cikin boyayyar tarihin aya ta arba'in. Saboda wannan dalili, yana da muhimmanci a yi la'akari da dangantakar annabci iri-iri da Marcu Antony, Cleopatra, Julius Caesar, Pompey da Augustus Caesar suke wakilta.

To, shin mafi maras fayyace ɓangaren nassin daga aya ta ashirin da huɗu zuwa ta talatin ne, sa'ad da suke yin ƙarya a kan teburi guda?

Zuciyar waɗannan sarakuna biyu kuma za ta karkata ga aikata mugunta, kuma za su yi maganar ƙarya a teburi ɗaya; amma ba za ta yi nasara ba: gama ƙarshe yana nan har zuwa ga lokacin da aka ƙayyade. Daniyel 11:27.

Uriah Smith ya bayyana sarakuna biyun a matsayin Marc Antony da Augustus Caesar.

“Aya ta ashirin da bakwai da aka ambata”

“Antony da Caesar sun taba kasancewa cikin kawance. Duk da haka, a karkashin suturar abokantaka, su duka biyun suna dokin neman mulkin duniya baki daya kuma suna kitsa makirci domin samun sa. Bayanan girmamawarsu ga juna, da kuma na abokantakarsu ga juna, furucin munafukai ne. Suka yi maganar karya a tebur guda. Octavia, matar Antony kuma 'yar'uwar Caesar, ta bayyana wa mutanen Roma a lokacin da Antony ya sake ta, cewa ta yarda ta aure shi ne kawai da bege cewa hakan zai zama tabbacin haɗin kai tsakanin Caesar da Antony. Amma wannan shawara ba ta ci nasara ba. Rarrabuwa ta zo; kuma a cikin rikicin da ya biyo baya, Caesar ya fito da cikakkiyar nasara.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 276.

Sa'ad da Octavia ta nuna cewa aurenta da Antony ya kasance a matsayin jinginar haɗin kai, hakan ya nuna kawancen aure wanda tun da farko an misalta shi a sura ta goma sha daya da auren Berenice na zamanin Helenistik da sarkin Seleucid, Antiochus II Theos, wajen shekara ta 252 K.H. Berenice 'yar Ptolemy II Philadelphus ce. Octavia da Berenice suna wakiltar auren diflomasiyya ko, a annabce, yarjejeniyoyi. Ayoyi biyar zuwa goma suna bayyana tarihin auren diflomasiyya tsakanin mulkokin kudu da arewa, kuma sa'ad da Marc Antony da Octavian, wanda daga baya aka sani da Augustus Caesar, suka shirya auren, sun kuma raba mulkin zuwa gabas da yamma.

Yarjejeniyar Brundisium (40 K.Z.K.) wata sulhu ce da aka cim ma ta hanyar shawarwari tsakanin Marc Antony da Octavian (wanda daga baya ya zama Augustus) domin warware tashin hankula a cikin Mulkin Mutum Uku na Biyu bayan kusan barkewar yaƙin basasa. Ta haɗa da raba yankunan Roma (Antony a gabas, Octavian a yamma), kuma an tabbatar da ita ta wurin auren Antony da Octavia ('yar'uwar Octavian). A shekara ta 39 K.Z.K. wa'adin asali na shekaru biyar na Mulkin Mutum Uku ya kare; Antony ya tashi zuwa Italiya da jiragen ruwa fiye da 300, waɗanda da farko aka hana su sauka a Brundisium, saboda haka daga karshe suka sauka a Tarentum. Octavian ya sadu da shi a can bayan dogayen sasanci da aka samar sakamakon rashin son rundunar Antony ta yi yaƙi da rundunar Octavian, haka kuma akasin haka. Octavia ta taka muhimmiyar rawa ta matsakaiciya, tana lallashe Antony ya goyi bayan Octavian a kan Sextus Pompey. Sun sabunta Mulkin Mutum Uku na wani tsawon shekaru biyar kuma (har zuwa 32 K.Z.K.), inda Antony ya ba Octavian jiragen ruwa 120 a madadin sojojin da aka yi alkawarin za a ba shi (waɗanda daga baya Octavian ya ƙi bayarwa).

A shekara ta 32 kafin haihuwar Almasihu, an samu bayyananniyar baraka tsakanin waɗannan abokan gaba biyu. Dangantaka ta taɓarbare ta wajen farfaganda, karkatar hankalin Antony zuwa gabas (tare da Cleopatra), da kuma karfafa ikon Octavian a yamma. Octavian ya ƙi shawarwarin da Antony ya gabatar daga baya na yin taro kafin Actium.

A cikin auren diflomasiyya da sarkin arewa (Antiochus) da sarkin kudu (Ptolemy), sarkin kudun ne ya ba da amarya; amma a cikin auren diflomasiyya na Antony (gabas) da Octavian (yamma), yamma ce ta ba da amarya. Dukansu auren diflomasiyya sun ci tura, kuma wanda ya ba da 'yar ko 'yar'uwa ne, a karshe, ya yi nasara a kan ikon da ya karya alkawarin.

Shaidar Su Uku

A karshen Daular Seleucid, an yi yarjejeniya ta uku inda aka yi maganganun karya a kan tebur guda. Wannan ya faru ne a cikin yanayin Yaƙin Siriya na Biyar (202–195 K.H.K.), sa'ad da

Antiochus III Magnus ya yi amfani da raunin Mulkin Ptolemaic bayan mutuwar Ptolemy IV Philopator a shekara ta 204 K.H.K. Ptolemy V Epiphanes (Ptolemy V) ya hau gadon sarauta tun yana yaro (kimanin shekaru 5–6), ya bar Masar a karkashin masu rikon mulki kuma cikin sauƙin faɗawa cikin rikice-rikicen cikin gida, tawaye na 'yan ƙasa, da barazanar waje.

Antiochus Magnus ya riga ya mamaye ya kuma ƙwace babban ɓangare na yankunan Ptolemaiya a Coele-Syria, Falasdinu, da Asia Minor bayan nasarori irin su Yaƙin Panium (200 BC). Maimakon ya ci Masar da yaƙi gaba ɗaya (abin da zai iya jawo tsoma bakin Roma, domin Roma tana matsa masa lamba ya nisanci wasu yankuna), sai ya bi hanyar ƙulla zumunci ta aure ta diflomasiyya a matsayin wani mai “kariya.” A shekara ta 197/195 BC, a matsayin wani ɓangare na yarjejeniyar zaman lafiya da ta kawo ƙarshen yaƙin, Antiochus Magnus ya ɗaura wa ƙaramin ɗansa mace Cleopatra I Syra (wanda kuma ake kira Cleopatra Syra) aure da ƙaramin yaro Ptolemy V, sa'an nan kuma ya aurar da ita gare shi (auren ya faru a shekara ta 193 BC a Raphia; Ptolemy yana da shekaru 16, Cleopatra kuma 10).

An gabatar da wannan a matsayin wata karamci mai yawa: Antiochus ya tsayar da kansa a matsayin aboki da “mai ƙariya” ga matashin sarki, yana tabbatar da salama alhali yana riƙe da ribar da ya samu a Asiya. Auren ya ba shi rinjaye a kaikaice a kan Masar ta wurin 'yarsa (yana fatan za ta ci gaba da kasancewa mai aminci ga asalin ta na Seleucid kuma ta yi aiki a matsayin muryar goyon bayan Siriya a fadar Ptolemaic). Wannan dabara kuwa ta ci tura, domin Cleopatra ta mara wa mijinta da Masar baya, ba mahaifinta ba, ta haka tana raunana ikon Antiochus na dogon lokaci. Wannan ya yi kama da Yarjejeniyar Brundisium (40 BC) kuma yana da alaƙa da al'amuran Roma ta hanyoyi da dama.

Kamar yadda Antony ya auri Octavia ('yar'uwar Octavian) domin ɗaure ƙarfafa ikon masu hamayya bayan kusan yaƙi ya ɓarke, haka ma Antiochus ya yi amfani da auren 'yarsa ga Ptolemy V domin ƙulla zaman lafiya na ɗan lokaci da kuma tabbatar da rabon yankuna (Seleucids sun riƙe wuraren da suka ci a arewa, Ptolemy kuma ya riƙe Masar a kudu).

Antiochus ya yi aiki a matsayin mai kula na ainihi a kan sarki-yaro Ptolemy V (ta hanyar dangantakar iyali), kamar yadda Octavian (da kuma Triumvirate) suka kafa kansu a tsakiyar gibi na iko ko kuma kishiyoyi. A dukkan al'amuran biyun, mutumin da ya fi “ƙarfi” (Antiochus/Octavian) ya nemi samun rinjaye a kan abokin hulɗa mai rauni ta hanyar zumunta. Duk waɗannan tsare-tsaren biyu sun kawo ɗan gajeren zaman lafiya, amma “ba su yi nasara ba” a dogon lokaci saboda rashin amincewa da ke boye a ƙasa—Cleopatra ta fifita Masar (abin da ya raunana Antiochus), yayin da karkatawar Antony zuwa gabas (Cleopatra VII) ta kai ga rushewar dangantakarsa da Octavian.

Ƙarancin shekarun Ptolemy na biyar a karkashin masu rikon mulki yana da daidaito da rashin kwanciyar hankali bayan mutuwar Julius Caesar (wanda ya kai ga kafuwar Triumvirate da kuma gwagwarmayar neman iko). Auren Berenice da Antiochus ya nuna farkon tarihin Daular Seleucid a cikin Daniyel sura ta goma sha ɗaya, kuma auren 'yar Antiochus Magnus da sarkin yaro na Masar ya nuna ƙarshen Daular Seleucid. Karewar auren Marc Antony da Octavia ya nuna ƙarshen masarautar Ptolemaic. Karewar Yahuza a matsayin mutanen alkawarin Allah ta faru a kan gicciye,

kuma waccan masarautar Yahudiya ta fara ne da Maccabees da kuma kawancen da suka yi da Roma. Dukkan wadannan layukan annabci ana wakilta su a cikin labarin Daniyel sura ta goma sha daya, kuma dukansu suna daidaita da boyayyen tarihin aya ta arba'in. Tun daga aya ta biyar muna da yarjejeniyar Berenice, wadda take kaiwa ga Antiochus Mai Girma da kuma yarjejeniyar 'yarsa Cleopatra Syra, wadda take faruwa a tarihin Maccabees na aya ta ashirin da uku. Maccabees sun zama ɓangare na wannan layi bisa ga tawaye da suka yi wa Antiochus Epiphanes, ɗaya daga cikin na ƙarshe na Daular Seleucid.

Antiochus Epiphanes shi ne Antiochus ɗin da yake a Masar a shekara ta 168 kafin haihuwar Almasihu kusa da Alexandria a lokacin Yaƙin Siriya na Shida. Antiochus Epiphanes ya kai wa Masar hari, kuma yana gab da ƙwace Alexandria. Sarakunan Ptolemaic suka roƙi Roma ta taimake su. Roma ta aika Popillius Laenas (tare da ƙaramin ayari kaɗai—ba tare da runduna ba) domin ya isar da wani umarni na ƙarshe daga Majalisar Dattawa; dole ne Antiochus ya janye nan da nan daga Masar da Cyprus, in ba haka ba ya fuskanci yaƙi da Roma. Sa'ad da Antiochus ya karɓi wasiƙar kuma ya nemi lokaci domin ya tuntubi masu ba shi shawara, sai Popillius—wanda aka bayyana a matsayin mai tsauri da son mulkin iko—ya ɗauki sandarsa ta tafiya, ya zana da'ira a cikin yashi kewaye da ƙafafun sarkin. Sa'an nan ya shelanta, “Kafin ka taka ka fita daga cikin wannan da'ira, ka ba ni amsa wadda zan gabatar a gaban Majalisar Dattawa.”

Ma'anar ta kasance a sarari; Antiochus ba zai iya fita daga cikin da'irar ba sai ya amince da bukatun Roma—ketare ta ba tare da yarjejeniya ba zai nufin yaƙi. Cikin firgici da wulakanci, Antiochus ya ɗan yi jinkiri na ɗan lokaci, amma sa'an nan ya amince ya bi umarnin, ya janye sojojinsa daga Masar, kuma ya koma Suriya. Wannan jarumtar aikin diflomasiyya (wadda ta sami goyon baya daga ƙara shaharar Roma wajen iko) ta tilasta janyewar ba tare da an yi yaƙi ba, tana nuna fitowar mamayar Roma a yankin gabashin Bahar Rum. Ana yawan ambatarta a matsayin asalin jimlar “zana layi a cikin yashi” (ko da yake a zahiri da'ira ce).

Antiochus Epiphanes kuma ya zama fahimtar Furotesta game da ikon nan da yake ɗaukaka kansa, ya faɗi kuma ya kafa wahayin da yake a aya ta goma sha huɗu ta Daniyel goma sha ɗaya.

A waɗancan lokuta kuma da yawa za su tashi gāba da sarkin kudu; haka kuma 'yan ta'adda daga cikin mutanenka za su ɗaukaka kansu domin su tabbatar da wahayin; amma za su fāɗi. Daniyel 11:14.

Antiochus IV Epiphanes ya yi sarauta daga 175–164 K.Z., kuma shi ne na takwas cikin sarakunan Seleucid goma sha uku. Ya nemi kakaba al'adar Hellenistic da haɗa daularsa wuri guda a ƙarƙashin tsarin ibadar addinin Helenawa. Ya washe Haikalin a 169 K.Z., ya hana al'adun Yahudawa (kaciya, kiyaye Assabaci, nazarin Attaura), kuma ya tilasta miƙa haɗayu ga allolin arna. A watan Disamba na 167 K.Z. ya gina bagaden arna (na Zeus) a bisa bagaden ƙonawa na Yahudawa a cikin Haikalin, kuma ya miƙa alade haɗaya, tare da sauran ayyukan ƙazanta. Wannan ƙazantarwa ita ce ta zama ƙarshe ga Yahudawa masu bin doka, waɗanda suka gan ta a matsayin mafi girman take tsarkin Haikalin da dokar Allah. Ta haifar da tawaye nan take sa'ad da Mattathias (firist daga Modein) ya ƙi umurnin wani jami'in Seleucid na yin haɗaya ga allolin arna, ya kuma kashe wani Bayahude mai ridda da kuma jami'in, sa'an nan ya gudu zuwa tsaunuka tare da

'ya'yansa maza (Maccabees na gaba). Wannan ya kunna yaƙin baɓɓake da tawaye daga 167–160 K.Z. wanda manufarsa ita ce mayar da bautar Yahudawa, har ya kai ga sake tsarkake Haikalin (Hanukkah) a 164 K.Z. a farkashin Yahuda Maccabeus.

A farkon da kuma farkashen Daular Seleucid akwai wata muhimmiyar yarjejeniya da aka wakilta ta wurin auren diflomasiyya, wadda take dauke da sashen rarrabuwa na ko dai gabas da yamma, ko kuma arewa da kudu. Yayin da Daular Seleucid take rauni, Antiochus Epiphanes ya zama alamar ikon Roma mai tasowa, kuma ya zama abin da fushin Maccabiyawa ya fi karkata a kai. Daga baya a cikin tarihi ya zama kwaikwayon karya na alamar annabci wadda take kafa wahayin. Ikon da ke cikin aya ta ashirin da biyu ta sura ta goma sha daya ya karye sa'ad da aka karya yariman alkawari.

Kuma da rundunonin ambaliya za a shafe su daga gabansa, za a kuma karya su; har ma da shugaban alkawari. Daniel 11:22.

Mulkin Antiochus Epiphanes ya kare a shekara ta 164 K.H.K., kusan shekaru dari biyu kafin Almasihu, lokacin da aka "karya" "shugaban alkawari" a kan gicciye. Abin da muke so mu lura da shi a nan shi ne cewa Daular Seleucid ta fara kuma ta kare da auren yarjejeniya na diflomasiyya inda yaudara tsakanin bangarorin biyu abu ne da tarihin ya rubuta a sarari. A zamanin mulkin Antiochus Epiphanes ne tawayen Maccabees ya fara, wanda ya zama alamar annabci ta Juyin Juya Halin Amurka. A cikin tarihin Maccabees, gwagwarmayarsu ta kawar da ikon Seleucid ta haɗa da muhimmiyar yarjejeniya da Roma. Ayar da ta bayyana yarjejeniyar kai tsaye tana kuma bayyana Roma a matsayin mai aikata yaudara, ko kuma mai yin karya a teburin yarjejeniya.

Kuma bayan an yi alkawarin haɗin kai da shi, zai yi aiki da yaudara; gama zai zo sama, kuma zai karfafa da mutane kaɗan. Daniyel 11:23.

Kowane layin annabci da ya riga lokacin farko a aya ta arba'in yana kunshe da alkawari da aka karya. Uriah Smith, yana sharhi kan "waɗanda suka yi watsi da alkawari mai tsarki" na aya ta talatin, ya rubuta abin da ke biye:

"'Fushi a kan alkawari;' wato, Tsattsarkan Nassosi ne, littafin alkawari. An kammala juyin juya halin irin wannan a Roma. Heruli, Goths, da Vandals, waɗanda suka ci Roma da yaƙi, sun rungumi bangaskiyar Arius, suka kuma zama maƙiyan Cocin Katolika. Musamman domin kawar da wannan bidi'a ne Justinian ya ba da doka cewa fafaroma shi ne shugaban coci kuma mai gyaran 'yan bidi'a. Ba da daɗewa ba aka fara daukar Littafi Mai Tsarki a matsayin littafi mai haɗari wanda bai kamata talakawa su karanta ba, amma dukan muhawarorin da ake yi sai a miƙa su ga fafaroma. Ta haka aka tara wulaƙanci a kan maganar Allah. Kuma sarakunan Roma, waɗanda sashinsu na gabas har yanzu yana nan, sun yi yarjejeniya, ko kuwa sun haɗa baki da Cocin Roma, wadda ta rabu da alkawari, ta kuma zama babban ridda, domin murkushe 'bidi'a.' An daga mutumin zunubi zuwa kursiyinsa na girmankai ta wajen shan kashin da Goths na Arius suka yi, waɗanda a lokacin suke riƙe da Roma, a A.D.538." Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 281.

Aya ta biyar ta Daniyel goma sha daya tana bayyana jerin tarihin da sarkin kudu ya bayar da amarya ta diflomasiyya a matsayin alamar yarjejeniya wadda daga baya sarkin arewa ya karya. Ramuwar gayyar sarkin kudu ta kasance alama ta gaba ga ramuwar gayyar sarkin kudu na ruhaniya

na Napoleon a kan sarkin arewa na papanci a shekara ta 1798. Yarjejeniyar da aka karya a ayoyi na biyar zuwa tara ta kasance alama ta gaba ga yarjejeniyar Tolentino da Napoleon ya karya, wadda kuma ta kasance alama ta gaba ga iƙirarin Putin na cewa NATO ta karya yarjejeniya. Ramuwar gayyar Napoleon ta kasance alama ta gaba ga ramuwar gayyar Putin a kan Ukraine a shekara ta 2014. Ramuwar gayyar Antiochus Magnus a aya ta goma, wadda ta kawo ƙarshen yaƙin Siriya na huɗu, ta yi daidai da Napoleon a 1798, haka kuma da Putin a 2014. Bayan yaƙin Panium na aya ta goma sha biyar a shekara ta 200 K.H., Antiochus ya shirya auren diflomasiyya da boyayyar niyyar ɗaukar Masarƙashin ikonsa ba tare da amfani da sojojin ƙasa a fili ba. Gadon sarautar Antiochus Magnus ya wuce ga ɗansa, wanda aka kashe, abin da ya kawo ƙaramin ɗan Antiochus Magnus, wato Antiochus Epiphanes, zuwa karagar mulki. Ayyukansa na aiwatar da al'adun Girka da addininsu suka haifar da tawayen Maccabees, wanda ya kai ga yarjejeniyar yaudara da Roma a aya ta ashirin da uku. Aya ta ashirin da huɗu tana gabatar da Roma ta arna kuma tana bayyana teburin ƙarya na Antony da Augustus. A aya ta talatin Roma ta arna ta shiga tattaunawa da cocin papanci, waɗanda aka ambata a matsayin waɗanda suka karya alkawari mai tsarki.

Aya ta ashirin da huɗu zuwa talatin shaida ce ta Roma arna, kuma aya ta talatin da ɗaya zuwa arba'in suna ba da shaida game da Roma ta papacy. Kowane layi na Daniyel sura ta goma sha ɗaya aya ta ɗaya har zuwa aya ta arba'in yana wakiltar wani layin annabci da ake amfani da shi a cikin boyayyar tarihin aya ta arba'in. Layin mulkin Seleucid, layin mulkin Ptolemaic, layin mulkin Yahudiya na Maccabees, layin Roma arna da kuma layin Roma ta papacy dukansu suna misalta tarihin 1989 har zuwa dokar Lahadi. Kowane ɗaya daga cikin waɗannan layukan yana nuna wata yarjejeniya da aka karya a matsayin babban muhimmin ɓangare na tarihin.

Roma ce ta kafa wahayin Daniyel goma sha ɗaya, kuma alkawuran yaudara na annabci na Roma arna da na Roma ta papacy duka an alamta su a matsayin masu ci gaba kuma masu faruwa kafin Roma ta yi mulki mafi girma a tsawon zamanan annabci nasu dabam-dabam kuma na musamman. Dukkan ikonin biyu sun nuna farkon lokacin annabci na iko mafi girma yana farawa ne sa'ad da aka rinjayi cikas na uku nasu. Kafin dokar Lahadi mai zuwa ba da daɗewa ba a Amurka, za a kasance da alkawarin yaudara tsakanin ikoni biyu. Sau huɗu ikonin biyun sun kasance sarakunan kudu da na arewa: sau ɗaya tsakanin ƙasa mai daraja ta Yahuda da Roma, sau ɗaya tsakanin sassa biyu na triumvirate na Roma, kuma sau ɗaya tsakanin Roma arna da Roma ta papacy. A cikin alkawuran yaudara guda biyu da suka shafi Roma, a zahiri sun kasance alkawari ne tsakanin rabin daular Roma guda ɗaya da ɗayan rabin, ko Antony na gabas, Augustus na yamma, ko kuma Roma arna ta gabas da Roma ta papacy ta yamma. Alkawuran yaudara huɗu tsakanin sarakunan arewa da kudu, biyu tsakanin sarakunan gabas da yamma, kuma ɗaya tsakanin sarkin arewa mai zuwa nan ba da daɗewa ba da ƙasa mai daraja.

Da wannan ne muke kawo ƙarshen gabatarwarmu ta farko game da littafin Daniyel. Jerin Panium yana wakiltar ƙarshen jerin darussa kan littafin Daniyel, wanda shi ne gabatarwa ga boyayyar tarihin aya ta arba'in da za mu ci gaba da dubawa a talifi na gaba.